

STORTINGET

Representantforslag 83 S

(2025–2026)

fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Geir Jørgensen og Sofie Marhaug

Dokument 8:83 S (2025–2026)

Representantforslag fra Bjørnar Moxnes, Geir Jørgensen og Sofie Marhaug om å innføre nabosjekk av EU-regelverk

Til Stortinget

Bakgrunn

Da Stortinget godkjente EØS-avtalen i 1992, omfattet den 1 871 rettsakter (direktiver, forordninger, beslutninger, anbefalinger og retningslinjer) fra EU. Siden den gang har det blitt innlemmet ytterligere 14 700 rettsakter, hvorav 8 479 er gjeldende per 18. mars 2025. Regler vedtatt i EU regulerer ikke lenger fortrinnsvis Norges handel med EU, men i økende grad sentrale politikkområder som arbeidsliv, kraft, velferd og infrastruktur.

Som Eldring-utvalget belyste i utredningen Norge og EØS: Utvikling og erfaringer (NOU 2024:7), består det regulatoriske påtrykket fra EU i stadig større grad av forordninger, som må gjennomføres i norsk rett for å ha virkning i Norge.

Hvordan EU-regler tolkes, implementeres og praktiseres av nasjonale myndigheter, har store konsekvenser for samfunnsutviklingen i det enkelte land. Til tross for at Norge formelt har et større nasjonalt handlingsrom enn EUs medlemsstater, har man i dag ingen systematisk ordning for å sammenligne hvordan medlemsstatene tolker og anvender rettsakter fra EU. I dag henter regjeringen primært inn EU-kommisjonen og overvåkingsorganet ESAs vurderinger, uten å legge fram en

selvstendig undersøkelse av andre lands praksis eller deres planlagte gjennomføringstiltak.

Fraværet av slike undersøkelser bidrar til at Stortinget får begrenset informasjonstilgang og en redusert rolle i EU- og EØS-saker, noe som i sin tur svekker den demokratiske forankringen av norsk lov og rett. Regjeringen er ikke pålagt å gi Stortinget en gjennomgang av hvordan andre land forholder seg til en rettsakt fra EU, når den ber Stortinget om samtykke til å innføre samme rettsakt i Norge. Prop. 4 S (2017–2018) om samtykke til godkjenning av EUs tredje energimarkedspakke inneholdt eksempelvis ingen slik gjennomgang, selv om de aktuelle rettsaktene på det tidspunkt var åtte år gamle og praktiseringen varierte mellom det enkelte EU-land.

Regjeringens utredningsinstruks, som skal sikre et best mulig beslutningsgrunnlag for statlige tiltak, inneholder i dag detaljerte bestemmelser om innlemmelse av EU-regelverk og pålegger departementene å oppdatere disse i tråd med rettsutviklingen i EFTA-domstolen og EU-domstolen, men gir ingen forpliktelse til å undersøke den faktiske implementeringen av regelverket i sammenlignbare land eller oppdatere norsk praksis i lys av denne.

I motsetning til Norge har våre nordiske naboland institusjonalisert såkalte «nabosjekker» for å sikre at de ikke overoppfyller EUs regelverk til skade for sitt nasjonale handlingsrom og sine nasjonale interesser.

I Danmark har det faglig uavhengige Erhvervslivets EU- og Regelforum i oppgave å overvåke innlemmelsen av EU-regler i dansk rett, bl.a. for å «imødegå unødvedt restriktive regler til skade for danske virksomheder og arbeidsplasser». Rådet kan ta initiativ til å gjennomføre nabosjekk av andre lands gjennomføring av EU-regelverk, og den danske regjeringen er forpliktet til å følge rådets anbefalinger eller forklare hvorfor den ikke

følger dem. Rådet gir både innspill til departementene mens rettsaktene er under behandling i EU, og det kan anbefale lovendringer når som helst etter at reglene er vedtatt i EU og innført i dansk rett, i lys av nye erfaringer fra andre land.

Sverige har nylig etablert et eget implementeringsråd etter modell av det danske Regelforumet. Eldringutvalgets utredning anbefalte at også Norge tar lærdom fra Danmark:

«Norge bør styrke kunnskapen om hvordan andre land gjennomfører EU-reglene, og vurdere å innføre en ordning med systematisk nabosjekk tilsvarende Danmark.»

Forslagsstillere fremmer derfor forslag om å innføre ordninger for nabosjekk i Norge. I tråd med arbeidsdelingen mellom lovgivende og utøvende makt tillegges regjeringen ansvaret for å gjennomføre nabosjekkene og formidle funnene til Stortinget som en del av sistnevntes beslutningsgrunnlag. Det foreslås forbedringer i regjeringens eget saksforberedende arbeid og regjeringens framlegg for Stortinget samt en komplementerende mekanisme for uavhengige innspill fra befolkningen og sivilsamfunnet.

Forslagsstillerne viser til at Stortinget på initiativ fra Rødt har vedtatt å nedsette en arbeidsgruppe som skal vurdere hvordan Europautvalget bør innrettes for at Stortinget tidligere og tyngre kan involveres i arbeidet med EØS-relevante rettsakter, og i denne forbindelse komme med konkrete forslag til endringer av Stortingets forretningsorden. Rødt vil i den sammenhengen fremme forslag om å gi et mindretall i Europautvalget rett til å ta initiativ til nabosjekk av EU-regelverk.

Med inspirasjon fra Danmark mener forlagsstillerne at det er behov for et uavhengig, kollegialt organ med myndighet til å iverksette nabosjekk på eget initiativ.

Dette organet kan ikke begrense seg til næringslivets konkurransekraft, i og med at EU-rettsakter har stor innvirkning også på andre samfunnsområder. Et utvalg som regjeringen nedsetter, må derfor ha et mandat og en sammensetning som tillater det å ta for seg nasjonale hensyn ikke bare for industrien, men også på andre, sentrale samfunnsområder som arbeidsliv, kraft, primærnæringer, velferdstjenester og infrastruktur. Forslagsstillerne foreslår at det opprettes et handlingsromsråd, hvor fagbevegelsen og bonde- og fiskerorganisasjonene sikres representasjon.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g:

1. Stortinget ber regjeringen innføre en plikt i utredningsinstruksen til å sammenligne med andre lands praktisering av EØS-relevant regelverk.
2. Stortinget ber regjeringen legge fram en gjennomgang av andre lands praktisering og/eller varslede tilpasninger i enhver proposisjon om samtykke til innlemmelse av nye rettsakter i EØS-avtalen.
3. Stortinget ber regjeringen oppnevne et faglig uavhengig handlingsromsråd med oppgave å etterse at Norge ikke overoppfyller rettsakter fra EU på bekostning av nasjonalt handlingsrom. Rådet skal ta imot innspill fra befolkningen, ha kapasitet til å gjennomføre nabosjekker på eget initiativ og gi offentlige anbefalinger til regjeringen. Regjeringen må grunngi hvert tilfelle hvor den ikke tar anbefalingen til følge. Fagbevegelsen, industrien og primærnæringene skal være representert i rådet.

14. januar 2026

Bjørnar Moxnes

Geir Jørgensen

Sofie Marhaug

